

Давайце абмяркуем

Узаемаразуменне, узаемадзеянне, узаемапавага

Аснова выхавання дзяцей - сям'я. Так было раней, так павінна быць і цяпер. У залежнасці ад сям'і і ўзроўню выхавання ў ёй вырастаюць розныя людзі: вынослівыя і працавітыя, лёгкаверныя і абякавыя, бездаказныя і старанныя.

Вопыт работы педагогаў школ і пазашкольных устаноў з бацькамі дазваляе выявіць наступныя праблемы сямейнага выхавання:

- складанасці ў фарміраванні здаровага ладу жыцця;
- нізкай узроўню псіхалагічна-педагагічных ведаў бацькоў;
- нязначнага ўдзелу бацькоў у выхаванні сваіх дзяцей;
- дэгуманізацыі стасункаў у сям'і (праблема насіліла над дзецьмі, дамінаванне аўтарытарнага стылю ў выхаванні).

Роль педагогаў заключаецца ў тым, каб дапамагчы сям'і вырашыць гэтыя праблемы, паказаць негатыўныя наступствы непаразумення паміж дзецьмі і бацькамі, навучыць іх навыкам узаемін, пераканачна, што любячы выхаванне дзяцей асуджана на няўдачу, калі бацькоў і дзяцей не звязвае ўзаемны клопат, павага, любоў, магчымасць быць пачутымі і зразумелымі.

Унікальнае пытанне аб педэгагічнай адукацыі бацькоў, якая павінна дапамагчы ім у выкананні функцый выхавання і сацыялізацыі дзяцей. Але сёння актуальна праблема занятасці бацькоў. Часам ім няма калі нават зайсці ў школу пацікавіцца поспехамі сваіх дзяцей, не кажучы ўжо пра наведванне бацькоўскага ўсенача.

Гэтую праблему мы вырашаем наступным чынам:

- праводзім бацькоўскія сходы на прадпрыемствах, дзе працуюць бацькі вучняў;
- устанавліваем стэнды "Весті са школы", на якіх размяшчаем інфармацыю пра поспехі школьнікаў у вучобе і грамадскім жыцці, пра мерапрыемствы, што праводзяцца ў школе, закранаем пытанні выхавання дзяцей;

- выходзім на прадпрыемствы, арганізаваныя з прасьбы ўключыць у калектывны дагавор пункт аб заахаванні бацькоў за добрасусленнае выхаванне сваіх дзяцей. І першыя крокі ў гэтым напрамку ўжо зроблены. Многія класныя, саўгасны, прадпрыемствы выплываюць ступенды вучням-выдатнікам, бацькі якіх працуюць на даным прадпрыемстве.

У мэтах заахавання вучняў, якія дасягнулі высокіх вынікаў, і далейшага стымулявання развіцця раёнаў канкам заахавання пяць прэмій імя Героя Савецкага Саюза Мікалая Трафімавіча Кітаева. З кастрычніка 2001 года пяць школьнікаў штомесячна атрымліваюць гэтую прэмію ў памеры двух мінімальнага зарплата на працягу вучэбнага года.

Вострая грамадская праблема нашчага часу - сацыяльнае сродства дзяцей пры жыццёвых бацьках. Сям'я паступова перастае займацца выхаваннем, шукае іншых "адказных" і "вінаватых".

Дзяцінныя дамы, школы-інтэрнаты ўтрымліваюцца за кошт бюджэтных сродкаў, гэта значыць, на сродкі падаткаплательшчыкаў, а бацькі,

створаны ўмовы для навучання ўсіх дзяцей. Але бацькі звычайна не гатовы да такіх змен, таму сям'я, у якой выхоўваецца дзіця з асаблівымі адукацыйнымі патрэбамі, часта адчувае актыўнае процідзеянне, нежаданне прымаць такое дзіця ў асяроддзе здаровых ровеснікаў. Толькі самым упартым удаецца пераадолець звыклія стэрэатыпы.

З 4 верасня 2000 года ў нашым раёне працуе Цэнтр карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі. На базе асобных школ дзяцінныя чатыры пункты карэкцыйна-педагагічнай дапамогі. Адна з пунктаў працуе на базе дзіцячага сада. Сёння задачай аддзела адукацыі і цэнтра з'яўляецца інфармацыйна-асветніцкая работа ва ўстановах адукацыі, выступленні на бацькоўскіх сходах, у перыядычных друку па пытанню неабходнасці навучання і рэабілітацыі дзяцей з асаблівасцямі псіхічнага развіцця.

Не менш важная задача - падрыхтоўка моладзі да сямейнага жыцця, фарміравання ў юнакоў і дзячат каштоўнасцей арыентацыі, накіраваных на сямейнае жыццё, бацькоўства.

З 2001-2002 навучальнага года ў чатырох школах раёна выкладаецца спецыяльна-адукацыйны курс "Сямейнае жыццё". Але гэта адзінае выдзяленне, а неабходна зрабіць так спецыяльна-адукацыйны курс.

Мы спрабуем вырашыць гэтую праблему і праз гуртовую работу. У раённым Цэнтры творчасці і волонцёрскай часу вучняў працуе дзіцяча-юнацкае аб'яднанне "Будучае гаспадарыня", а ў мнагаспартска-маладзёжным цэнтры дзіцячае клуб "Маладая сям'я". У школах праводзяцца дыспуты, круглыя сталы, вечары пытанні і адказаў на тэмы сямейных адносін, га-тоўнасці вучняў да сямейнага жыцця. Але часам самім педагогам не хапае псіхалагічных, метадычных ведаў па гэтым пытанню.

Вырашыць праблему часткова зможам павышаючы якасць класнага кіравання, уварэненне ў вучэбны план педэгагічных ВНУ аддзялення псіхалагічна-педагагічна спецыяльнасці па праблемах сям'і і шлюбам.

З мэтай аказання дапамогі педагогам школ у рабоце з бацькамі творчай групы раёна распрацавана праграма міжведамаснага ўзаемадзеяння "Сям'я".

Узаемадзеянне, агульны давер, супрацоўніцтва сям'і і выхавальнага ўстаноў - вось без чаго сёння нельга ўважліва правільнае і паспяховае развіццё асобы дзіцяці, яго сацыялізацыю.

У нашым пераходным жыцці не хапае чалавечасці і дабрыні. Менавіта яны павінны стаць той псіхалагічнай зоркай, якая зможам дапамагчы дзіцяці, якая звыкла да псіхалагічнага дрэннага выхавання і падараваць часцічку будучыні нашым дзецям.

Мікалай ПАШКОЎСКИ, загадчык Бяліцкага раённага аддзела адукацыі.

Грамадскія аб'яднанні

Покарыць свет і не нашкодзіць нікому

Цяга да прыгоду, імкненне выпрабаваць сябе ў цяжкіх, нават экстрэмальных умовах, справіцца са сваімі страхамі, сказаць сабе "Я гэта магу!" - нармальнае з'ява ў падлеткавым узросце. "Паеду на дачу, буду корпацца на градах" - такое жаданне для падлетка нонсенс і хутэй жа выклічае трывяныя да дзіцяці. Спрадвечнае ж дзіцячае імкненне "Хачу пакарыць свет!" - гэта нармальна.

Але сумная праўда заключаецца ў тым, што ў маладога чалавека, якому няма чаго рабіць, тым жа сям'яй цудоўныя памкненні і "напалеонаўскія планы" абароўваюцца антыграмадскімі ўчынкамі. Прыгоду набываюцца крымінальны характары: разбіццё літар, спалох пракожа на цёмнай вуліцы, узяццё ў бойку, заахаванне гандлёвых кіёскаў... Спецыялісты сцвярджаюць, што дзеці з дэсіцы цяжкіх злучэнстваў непаўналетніх дзяцінныя ўзросты, хто не вучыцца. Гэта значыць, падлетак, які ніякай справай не заняты, амаль заўсёды ўчыніць нешта супрацьзаконнае.

У нашай краіне ўжо чацвёрты год зніжаецца падлеткавая злачыннасць, але расслабляцца, мабыць, не варта. Першыя два месяцы 2002 года далі ўжо рост злачынстваў, здзейсненых непаўналетнімі. Амаль 30 тысяч падлеткаў штогод затрымліваюцца міліцыяй за знаходжанне ў нецвярзым стане. Мільяны "прыгоду" ў аддзяленні міліцыі не толькі поўнацэнна

паўналетніх альбо на ўнутрышкольным ўліку. З імі працуюць студэнты Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.Куляшова, педагогі цэнтра "Пунсавыя ветразі", валанцёры з Бельгіі, Галандыі, Японіі, Францыі, Германіі, Італіі. Сацыяльна-псіхалагічная дапамога падлеткам, далучэнне да цікавай і карыснай дзейнасці - спартыўнай, тэатральнай, працоўнай, - у якой можна рэалізаваць сваю цягу да самасвядомасці, у гэтым да дзіцяці вельмі важна. Таксама як і неформальныя (і вельмі цікавыя) стасункі з іншымі маладымі людзьмі, крэйту стварэнні (толькі крэйту, таму падлеткі адчуваюць да іх тэатральнасць), куды ўжо знайшлі свой шлях самарэалізацыі, іх прыклад - у тым, як можна пераадолець сваю энергію ў пазітыўнае рэчыва і дабіцца нечага значнага... Падлеткі маюць цудоўную магчымасць папыцца свае гарызонты ў стасунках з моладдзю іншых краін, далучыцца да традыцый, правільна і законаў, якія ўжо складаліся ў летніцы і якія паступова прымаюцца і становяцца для падлеткаў сваімі. А галоўнае - дзеці, якія пабылі ў "Надзёі", пачынаюць разумець, што на свеце ёсць справы куды больш цікавыя, чым проста бадзцяка на вуліцы, не ведаючы, куды сабе падзець і чым заняцца.

Святлана СУБОЦІНА.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Выхаванне літаратурай

Прапаведнікі міласэрнасці

Які настаўнікі літаратуры патрэбны сёння? Адказ можа, на нашу думку, быць толькі адзін: сёння патрэбны настаўнікі адвечны. Тая гуманістычная ядзя асобы, прафесійнальным заданнем якой было б выхаванне ў вучня маральнай адказнасці за ўсё, чым жыве чалавек.

Здзіўляе факт, што і па сёння людзі параўноўваюць школьную дзейнасць настаўнікаў літаратуры з выкладаннем іншых прадметаў. Падобная пазіцыя вельмі недасканалая. Справа ў тым, што літаратура як вучэбная дысцыпліна прычылова адрозніваецца ад большасці прадметаў выкладання. На ўроку літаратуры сродкам каталізацыі асобы выступаюць не толькі паняцці (што традыцыйна для дакладных навук), але і таямніца загадкавае мастацкіх вобразаў. Прадметы эстэтычнага цыкла (спевы, выяўленчае мастацтва, сусветная мастацкая культура) таксама грунтоўна на спадчынных вобразных феноменах, але толькі літаратура ставіць школьніка перад разгорнутай панарамай чалавечага лёсу: вучань аказваецца перад неабходнасцю супастаўляць сваё ўласнае жыццё з псіхическім сусветам літаратурнага сюжэта. Такім чынам, выкладанне літаратуры па сваёй сутнасці роднасна мастацкай творчасці.

Апроч таго, школьнае вучэнне літаратуры матэрыяльна ўчышчы пераключэння з выхавальнага вынікам сятары (пра гэта ўсё гучней гаворыць педэгагічная прэса).

Майстры літаратуры не аднаўсё зваротлівы да настаўніцка-прафесійнага патэронаў яго перад грамадскім незразуменнем. Адзін з пазітываў, да прыкладу, які ацэньвае надбыла вучань свайго педэгага-літэратара:

Кудеснік, ты лжывы, безумны старік! Презреть бы тебе предкавказье! З чаго ж так раз'юсяныя кніжы з "Песні о вещем Олеге" А.С.Пушкіна?

Ці не з таго, што ўвогуле не разумею працоты? Слова "князь" Олег успрыняў у яго прамым сэнсе. Не ўявіў, што князь сімвал жыццёвай пазіцыі, маральнай накіраванасці. Вальможнаму ваяўніку было сказана: калі далей ты будзеш жыць так, як жыўеш, дык хутка дзі твае скончацца. У.Высоцкі ў сваёй сучаснай версіі "Вешага Алега" зраўняў перацароўку "Кудесніка" менавіта як размову пра "лінію жыцця".

А вешчій Олег своею линию гнул, да так, что никто и не пикнул... Гаворачы пра тое, што дні Алега скончыла змяна, настаўнік ім самім стварае, настаўнік змяня ў старажытны міфх уасаболенне мудрасці...

Такое "прачытанне" вядома сюжэту - не прыём, не навацыя, а зырка на прычыны ўспрыняцця літаратуры: выкладанне прыгожага літэрыяства ў школе, не прафесія, а жыццёвае вачаванне, у тую функцыянальную форму, якая трэба грамадству. Усё мастацтва слова прамаўляе пра "князя", гэта значыць пра дас-тоины сапраўднага чалавека

Юрый ПАТАЛКОЎ, дацэнт Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Бацькоўскі сход

Супраць наркатыкаў

Усё больш педагогаў хвалюе праблема алкагалізму, таксікаманіі і наркаманіі сярод падлеткаў. Змагацца з гэтым злом толькі на ўзроўні спецыялістаў даляка не дастаткова. Таму тэма здаровага ладу жыцця становіцца традыцыйнай для бацькоўскіх сходаў. Адзін з іх - для бацькоў дзяцей, якія стаяць на ўнутрышкольным ўліку ў сувязі з падобнымі "захапленнямі" - прайшоў у сярэдняй школе №31 Віцебска і аказаўся даляка не ардынарным.

Бацькоў сабралася нямнога (па тры-чацвёрта ад кожнай школы Першамайскага раёна), але ўсе яны былі шыра заахаванымі праблемамі сваіх дзяцей. Присутнічалі і сацыяльныя педагогі, якія апыякоў такіх дзіцячых, якія апыякоў такіх дзіцячых. Вядучы, метадыст РАА Берута Семанюка сваю задачу бачыла ў абуджэнні бацькоўскай актыўнасці ў барацьбе за дзіця, якое выбрала небяспечны шлях наркамана.

Перад слухачамі выступіла намеснік галоўнага ўрача псіханеўралагічнага дыспансера Ала Кузняцова. Яна падрабязна і вобразна абмялявала жыццё залежнага ад наркатыкаў падлетка, прайсць яго

спосаб жыцця. Урокі літаратуры - гэта бясхвоннае паўтарэнне сустрач Алега са "вдохновенным кудесніком". Вучню - Алегу да глыбіні сэрца трэба ведаць адказ на адно пытанне: "Что обиделось в жизни со мною?" Адказ на гэтыя пытанні таванае чарпленне - у руках настаўніка-вучыцца. Ён ведае, таму што ўсё яго асабістае жыццё (якое для настаўніка літаратуры сінамімічна педэгагічнай дзейнасці) - гэта няспынная размова з самім сабою менавіта пра "князя", пра свае настаўніцкае, жыццёвае апостальства.

Вось чаму, як нам здаецца, пры залічэнні на філфак трэба праводзіць субседаваныя маральнага характару, у якіх размова пайшла б пра асобу абтэрыента і аб прычынах абрання ім шляху настаўніцка менавіта літаратуры, пра тое, як пачатковае-вучыцца разумее свой прафесійналы абавязак, ці ўпэўнены ён, што ў яго стане сіл на сапраўднае місіянерства сродкам літаратуры.

Падобнага роду разважанні і задумкі могуць быць успрыняты кмісцы з чытаной аі, мякка кажучы, наўняны і немагчымы для здзяйснення фантазіі.

Але чаму - фантазіі, калі грамадства спакон веку шукала менавіта такога настаўніка? Шырока вядома, што ў старажытнай Персі ад маладога чалавека патрабавалі валодаць толькі трыма ўменнямі: сядзець на кані, страляць з лука і гаварыць праўду. Якім павінен быць настаўнік трэцяга ўмения? Туга па інтэлігентнасці, па шліхце дэдуху вядома, сёння як ніколі.

Грамадская патрэба ў настаўніку-вешчуну не згасла. Чакаючы Хрыста, ці не настаўніка спадзяваюць сустраць вернікі?

Дык да якой праўды, да якой жыццёвай патавы павінен весці сваё вучніцкае ўроку літаратуры выкладчык? Даволім сабе выказацца па гэтым агромністым і адказным пытанні. Санс жыцця, а нашо погляда, складаецца з "атамаў", "клетчак", "хвілін", дабрых канкрэтных асоб. Гаворыць пра тое, што чалавек выратуе якіхсь адрабаваных мадэлі дабрачыннасці - на наш погляд, бездаказна і немаральна. Чалавек павінен сам штодзёна і бесперапынна выпрацоўваць гэты мадэль - для сабе, толькі для сабе, не навазваючы іх нікому з тых хто побач. Але вось калі хтосьці з іншых пойдзе за табою - тады паўстае тое, імя чаму - духоўнае жыццё грамадства.

Калі выказвацца зусім коратка, правомым гэтак: сапраўдны настаўнік літаратуры - гэта свабодны чалавек. Свабодны ўнутрана, гэта значыць самастойны ў дачыненні да свайго ўласнага жыцця. Быць свабодным чалавекам і дзякуючы гэтым выхоўваць свабодных дзіцячых - вось, на наш погляд, з чаго складаецца жыццёвае прызначэнне настаўніка літаратуры.

Юрый ПАТАЛКОЎ, дацэнт Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Узаеміны

Чаму я стаў лішнім?

Стасункі бацькоў і дзяцей ва ўсе часы былі няпростымі. Асабліва складаным для ўзаема-разумения часцей за ўсё аказваўся так званы пераходны ўзрост, калі падлетак ужо не дзіця, але яшчэ і не дарослы чалавек. Менавіта ў гэты складаны перыяд нашы дзеці становяцца найбольш ранімымі, патрабуючы да сябе самых далікатных і паважлівых адносін. І менавіта ў гэты перыяд непаразуменне паміж бацькамі і дзецьмі нярэдка падтурхоўвае апошніх да самых адчайных ўчынкаў. Так здарылася і ў сям'і адных маіх знаёмых.

Першай заўважыла, што з Мішам нешта не тое, настаўніца гісторыі. Хлопчык, які заўсёды з задавальненнем наведваў яе ўрокі і актыўна ў іх удзельнічаў, ужо некалькі дзён быў безважны да таго, што адбывалася ў класе. Ірына Сцяпанавна, сярэбручы няж разгаворыць вучня, прапанавала яму зрабіць даклад на вельмі цікавую тэму. Раней хлопчык з радасцю іх да гэта ўзяўся. Цяпер жа ён не правяў ніякага энтузіязму ці хоць бы проста зацікаўленасці. І пастаўлена дзвойка за нявывучаны ўрок таксама не падзейнічала. Міша павольна прыходзіў на ўрокі, але сядзеў з абіякавым выглядам і ў думках знаходзіўся пэўна даляка. Спробы настаўніцы шыра пагаварыць з падлеткам таксама не прывялі да поспеху. Хлопчык упарта адмоўчыўся. Паступова Міша з цікаўнага "харашыста" ператварыўся ў стойкага трохі, які трымаўся толькі на раней засвоеным ім ведах, арудуцы і добрым стаўленні да сабе настаўнікаў.

Падлетак меў рацыю ў адным. Гэта быў не лепшы, але вельмі дзейсны спосаб. Бацькі не толькі ўспомнілі пра сына, але і аб'ядналіся ў пошукх хлопчыка. Гэты падзеі прымірлілі іх.

Даведзеў сітуацыю мы напярэці прапаведніцкую псіхалага Наталію Ільініну:

— У 14-15 гадоў у падлеткаў надыходзіць вельмі складаны ўзрост - мяжа паміж дзіцствам і сталым жыццём. У гэты час яны праходзяць працэс сацыялізацыі, гэта значыць непасрэдна ўключэння ў жыццё грамадства, прымеркі на сябе яго маралі, правілаў і норм паводзі. І калі ў гэты перыяд унікаюць канфліктныя сітуацыі ў сям'і, то падлетак вельмі часта ўцякае з дому. І гэта, па-першае, форма пратэсту супраць сітуацыі, якая яго трамуіруе. Па-другое, спосаб аярнуцца на сабе ўвагу. Па-трэцяе, паказаць, што ён ужо не маленькі, усё разумее і хоча жыць самастойна.

Тое, што дачка або сын маюць намер уцячы з дому, уважлівыя бацькі могуць заўважыць загадзя. Як правіла, у гэты перыяд у доме паўяўляюцца новыя зборы. Падлетак пачынае позна вяртацца дадому. Акрамя таго, у яго ўнікае цікавасць да курэння, выпіўкі або музыкі, якія ён раней не любіў. Амаль заўсёды сын або дачка абавязкова раскажыць пра якое-небудзь хлопчыка або дзяўчынку, якія жывуць адны і пшчаслівыя, гэта значыць "агулаць" сваю праблему. Але час уцякаў, як правіла, не выбіраецца. Пакідаючы дом дзеці спаніяцтва, часцей за ўсё без грошай і дакументаў. У 90 працэнтаў такіх выпадкаў прычына - канфлікты паміж бацькамі.

Каб падобнага не адбывалася, бацькі ў экстрэмальных сямейных сітуацыях не павінны забываць пра дзіця і не дапускаць яго да вырашэння праблем у сям'і. У гэтым выпадку бацькам лепш за ўсё шыра пагаварыць з сынам або дачкой, патлумачыць, што яны яго павольнаму любяць і заўсёды будуць любіць, нават калі развядуцца, што ён ім патрэбны.

Размаўляць з падлеткам трэба як з дарослым, бо ён і на самай справе ўжо многае разумее. Калі ж дзіця ўсё ж пайшло з дому, дзіця пасля яго вяртання неабходна даведвацца аб прычыне ўчынка, насправаць пераканачна, што бацькі яго зразумеюць (бо разумелі ж дагэтуль). Распачынае, чаму ў сям'і змяніліся адносіны, і запэўніць сына або дачку, што яго па-ранейшаму любяць. Хаче-ла б падкрэсліць, што ў падобных сітуацыях ні ў якім разе не трэба пакідаць да выхавання міліцыю. Гэта толькі ўсё ўскладніць, бо міліцыя, як вядома, - карны орган. А падлетак не прыводзіць да паразумення.

Галіна ЗАГАДСКАЯ, Баранавічы.

Святлана ЛАВЕЙКІНА.

Без добрай сістэмы ацэньвання дзейнасці вучняў рэформе школы не адбыцца. Гэта выдатна разумелі яе пачынальнікі, таму амаль адразу пасля пачатку эксперыменту ў 19 школах краіны па апрабачных мадэлях агульнаадукацыйнай сярэдняй школы з 12-гадовым тэрмінам навучання разгортвалася яшчэ адзін эксперымент – па апрабачных і выкарыстанні 10-бальнай сістэмы ацэнкі ведаў, уменняў, навыкаў. Па афіцыйных дадзеных, у гэтым эксперыменце прымалі ўдзел звыш 300 навучальных устаноў. Вынікі (нават калі ўлічваць пэўныя недапрацоўкі і адсутнасць неабходнай метадычнай падтрымкі) апрабачнай работы сведчаць аб тым, што новая сістэма ацэнкі прынята настаўнікамі, вучнямі і бацькамі.

Пяцібальная сістэма, і сапраўды, нічога не адлюстроўвала. Яна не ацэньвала работу вучня. Адзіна – амаль не выкарыстоўвалася. Двойка з'яўлялася грознай зброяй запалоўвання і прыгнёту асобы дзіцяці. У нас былі і застаюцца ў школе вучні, не здольныя выканаць праграму нават на тройку, але ж настаўнікі ставілі яе, бо інакш нельга. Чацвёрка – самая распаўсюджаная адзнака. Пяцёрка была для тых, хто проста вывучыў і пераказаў матэрыял, і для тых, хто ведаў больш, чым патрабавалася праграмай. Атрымлівалася так, што апошнім не хапала адзнак.

Дзесяцібальная сістэма павінна стаць аб'ектыўнай і якаснай сістэмай ацэньвання вынікаў працы дзіцяці. Яна дазваляе вучню адчуць сябе абароненым. Яна прадугледжвае інтэграваны падыход у ацэнцы вучэбнай дзейнасці школьніка ў адзінстве ведаў, уменняў, навыкаў і індывідуальных якасцей асобы. І яна таксама стварае інаварынтную ацэначную шкалу, прыдатную да ўмоў рознаўроўневага навучання.

З наступнага (2002/2003) навучальнага года ўсе школы краіны перайдуць на 10-бальную сістэму. Зараз вядзецца падрыхтоўка да новаўвядзення.

Каб ва ўсе школы прыйшла "дзесятка"

Хто б мог падумаць, што надыдзе час, калі замест традыцыйных пяцёркаў, чацвёркаў, троек павяжца сямёркі, васьмёркі, дзсяткі. Эксперимент даволі цікавы, таму сярэдняя школа №5 Салігорска прыняла ў ім удзел.

Як усё пачыналася і як усё прыняла новую сістэму адзнак настаўнікі, дзеці ды іх бацькі, раскажа дырэктар школы Вольгіца Аляксандра Ястрэб.

У мінулым навучальным годзе першымі прынялі ўдзел у эксперыменце вучні пяціх класаў, дзе разам з вопытнымі настаўнікамі працавалі і маладыя спецыялісты. Не сакрэт, што адразу было цяжка. Дзеці ніяк не маглі зразумець і прыняць новую адзнаку, былі гэта ў невялікіх колькасцях. У настаўнікаў таксама не ўсё шло гладка. Па-першае, не хапала дапаможнікаў па новай сістэме навучання. Нават для вопытных педагогаў было няпростай перайсці да новай тэхналогіі ацэньвання ведаў, уменняў і навыкаў вучняў. Таму рэгулярна выпускаяўся інфармацыйны бюлетэнь з тлумачэннямі прызначэнняў і крытэрыяў выставлення адзнак, метадычнымі ўказаннямі. А вось бацькі вучняў спачатку былі супраць новаўвядзення, не разумеючы, які бал адпавядае старой пяцёрцы альбо тройцы. Таму пачаўся вырашальны пераход, дзе вынікі пачатковай працы ўдзельнічалі ў ацэначнай пазначэнні. Такія тлумачэнні пазначэнні лажалі ў дзённіках кожнага школьніка.

Не падабаецца толькі аднаму вучню

Хачу падзяліцца вынікамі эксперыментальнай работы нашай школы па выкарыстанні новай тэхналогіі ацэнкі ведаў вучняў.

Пачалі мы з таго, што ўважліва вывучылі матэрыял, які быў апублікаваны па дзесяцібальнай сістэме ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў. Пазнаемлі з агульнымі крытэрыямі ацэнкі вучняў і бацькоў.

У першы год работы калектыву школы больш увагі ўдзяляў працы па выкарыстанні новай тэхналогіі ацэнкі ведаў вучняў. За аснову мы ўзялі інструкцыю Міністэрства адукацыі. Кожны з настаўнікаў веў дзёнік, у якім запісвалі свае назіранні, высновы, заўвагі. Вынікі гэтай работы абмяркоўваліся і абгуляваліся на нарадах.

Галоўная цяжкасць у асваенні новай сістэмы ацэнкі – пераадоленне стэрэатыпаў, звычак. Неабходна зразумець і ўсвядоміць, што гэта – іншая сістэма, і таму нельга параўноўваць, напрыклад, "старое" выдатна і "новае" выдатна.

Новая сістэма ацэнкі дазваляе вызначыць узровень засваення ведаў, глыбіню ўсвядомлення матэрыялу, ступень сфарміраванасці вучэбных уменняў, развіццё разумовых здольнасцей вучняў, у тым ліку рэфлексіўных і камунікатывных.

Умоўна можна вылучыць наступныя ўзроўні засваення ведаў:

1. Адрозненне, распазнаванне (1 бал) – ніжэйшая ступень авалодання матэрыялам. Вучань можа толькі канстатаваць, што тама тлумачылася, але ўзнавіць вучна або пісьмова не можа. Адказы простыя, спрабуе ўгадаць правільны.

2. Запамінанне (2–4 балы) – вучань можа пераказаць змест пэўнага тэксту, але да канца не разумею яго сутнасць, матэрыял засвойваецца на аснове запам'явання.
3. Разуменне (5–6 балаў) – вучань дамагнецца ўменне выдзяляць прыкметы, знаходзіць сувязі, аналізаваць, сінтэзаваць, выкарыстоўваць правільна логічнае разважанне; ён можа ўзнавіць вучэбны матэрыял, патульчыць, прывесці прыклады і зрабіць высновы, мае ўласнае меркаванне пра аб'ект.
4. Элементарныя ўменні і навыкі (7–8 балаў) – у вучня сфарміраваны элементарныя ўменні выкарыстоўваць атрыманыя тэарэтычныя веды на практыцы. Ён умее рэалізоўваць свой багаж ведаў, рашае задачы з дапамогай засвоеных законаў, правілаў.
5. Пераанне ведаў, уменняў і навыкаў у новай сітуацыі (9–10 балаў) – вучань умею творча выкарыстоўваць атрыманыя веды ў новых, нестандартных сітуацыях; дае адказ на любое пытанне, рашае любую задачу; канструюе новыя спосабы дзейнасці і часта знаходзіць арыгінальныя падыходы да вырашання пастаўленай задачы.

З самага пачатку эксперыменту нам былі відавочнымі пе-

уводзіны. Дзесяцібальная сістэма ўжо некалькі гадоў практыкуецца ў многіх школах Мінска. А як у вышэйшых навучальных установах? Вось як, напрыклад, новаўвядзенне ўкаранаецца ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце.

Уступныя іспыты. У экзаменацыйных лістах абітурыентаў, якія паступалі ў БДУ, тэарэтычна можна было ўбачыць адзнакі ад нуля да дзсяткі. Прычым адзіна была першай станаўчай адзнакай. Наколькі і каму гэта дапамагло паступіць – сказаць цяжка, але факт застаецца фактам.

Другой спробай стала ўвядзенне дзесяцібальнай сістэмы для студэнтаў першага курса ўсіх факультэтаў БДУ на 2001/2002 год навучання.

Апісанне сістэмы. Першай станаўчай адзнакай стала тройка. Калі праводзіць аналогію са старой пяцібальнай сістэмай, дык 3, 4, 5 – гэта тройкі, 6, 7, 8 – чацвёркі, 9, 10 – пяцёркі.

За кожную адзнаку быў вызначаны спецыяльны каэфіцыент: 10 – 5,0, 9 – 5,0, 8 – 4,25, 7 – 4,0, 6 – 3,75 і г.д. Пры палічэнні ступендзі каэфіцыенты атрыманых адзнак складваліся, сума дзеліцца на колькасць экзаменаў. Атрымліваецца агульны ка-

эфіцыент, які і вызначае памер ступендзі.

Пры агульным каэфіцыенте 5,0 (усе дзесяткі і дзсяткі) студент атрымлівае максімальна магчымы ступендзі каэфіцыент 1,6 ад мінімальнага заробатнай платы. Пры каэфіцыенте 4,5 і вышэй – каэфіцыент ступендзі 1,4; пры 4,0 і вышэй – 1,2; пры 3,75 і вышэй – 1,0. Напрыклад, я здаў сесію на 9,8, 9,7 і атрымала агульны каэфіцыент 4,6 $(5,0 + 4,25 + 5,0 + 4,0) / 4 = 4,6625$. Значыць, я магу рэалізаваць на ступендзі 1,4 ад мінімальнага заробатнай платы.

Такім чынам, лічу, была зроблена спроба адаптаваць дзесяцібальную сістэму, усталяваўшы падлікі агульнага бала па пяцібальнай шкале.

Студэнцкія меркаванні. Адна сесія ўжо скончылася, таму можна лічыць, што ўкараненне новай сістэмы ацэнкі прайшло настолькі паспяхова, колькі гэта было магчыма. Нельга сказаць, што ўсе было абсалютна гладка, натуральна, прайшло і цяжкасці. Таму паспрабуем разабрацца ў плюсах і мінусах новаўвядзення.

Да плюсоў многія студэнты адносяць нечаканае з'яўленне разнастайных адзнак. Калі раней студэнт, які адказ на нашы

Меркаванне студэнта

Адзнака разлічаная на генія?

зусім дакладна, экзаменатар мог паставіць толькі "чатыры", дык цяпер ёсць выбар – "дзсяткі", "дзсяткі", "восем". Гэта ж і з больш нізкімі адзнакамі. Ствараецца падманлівае ўражанне, быццам табе паставілі вышэйшую адзнаку, чым ты заслугоўваеш. Магчыма, тут праяўляецца падсвядомае: "дзсяткі", вядома, больш, чым "пяць"...

Да плюсоў можна аднесці і нейкае своеасаблівае пачуццё, што мы перадаем, не горшы за заходніх студэнтаў.

Многія студэнты спрабавалі адзначыць: "Стадыя тры, чацвёрка, тры тройкі, а пяцёрка, як была адна, так і засталася... Справа ў тым, што кіраўніцтва ўніверсітэта ліквідавала такую цудоўную адзнаку, як "пяць з мінусам" (г.зн. 8), узяўшы мінімальную станаўчую адзнаку да тройкі. Засталося толькі дзве пяцёркі. Але ж дзсятка разлічаная калі не на генія, дык хоць на талент, таму атрымаўся звычайны студэнт, а не геніяльна.

Напрыклад, адзін наш выкладчык сказаў, што "аўтаматамі" ставіць толькі дзсяткі, а з прэзентам на "дзсяткі" будзе гаварыць асабіста. Некаторыя выкладчыкі прынялі новае не ставілі дзсяткі. У адказ на нашы

прапановы яны тлумачылі патрабаванні на "дзсяткі", і мы, усе зразумелі, пагадзіліся на ніжэйшую адзнаку...

Вось і выхадзіць: дзесяцібальная сістэма быццам і разнастайна адзнакі, але сутнасць засталася раўняй і атрымаўся высока адзнаку гэта ж складана...

Разгледзім яшчэ адзін мінус. Дакладней, блытаніна, якая адбывалася ў час сесіі. Няма, на мой погляд, нічога даўнага ў тым, што ніводзім экзаменатар, як мне падалося, не мог дакладна вызначыць свой крытэрыі ацэнкі студэнта. Для аднаго выкладчыка: 10 – гэта "пяць", 9 – "чатыры", 8 – "тры"; а для другога – "дзсяткі" – гэта адзнака, якую прыдумалі "проста для таго, каб яна была як неадсяцальнае гранічнае планка".

А што думаюць студэнты наконт дзесяцібальнай сістэмы?

Большасць лічыць гэтую перамену бесцэннай – усё ўпарадкавана адназначна і пяцёркі. Напрыклад, у май гурпе з 30 чалавек на працягу ўсёй сесіі было зарэгістравана толькі дзве (!) дзсяткі. Пагадзіцца, у часы пяцібальнай сістэмы было значна больш пяцёркаў. Многіх гэтая тэма не хвалюе – "пяцібальная, дзесяцібальная – якая розні-

ца...". Задавалены ўсе ж, як я зразумела, адзінакі. А пакуль... усё чакаюць ужо пералічанай ступендзі. Ходзяць чуткі аб прысваенні статусу пяцёркі і адзнацы 8. Але, магчыма, што гэта сапраўды толькі чуткі... Чацвёрка... Вельмі многія студэнты, я ўпэўнена, падтрымалі б гэта з задавальненнем.

Вось такім чынам першы курс Беларускай дзяржаўнай універсітэта здаваў сваю першую сесію, атрымліваючы адзнакі па дзесяцібальнай сістэме. У нейкай меры мы акаазілі "падслоненымі трусами"... Не ведаю, які астатні, але я лічу, што новаўвядзенне ўдалося на 70 працэнтаў. Хале-лая б сказаць толькі адно – больш дакладна трэба было б сфармуляваць крытэрыі ўсіх адзнак, каб выкладчыкі не блыталіся, і зрабіць больш рэальнай магчымасць атрымаць любую адзнаку. А ў астатнім – новаўвядзенні тым і вызначаныя, што ў большасці выпадках сустракаецца рэзкая крытыка. Таму трэба аддаць належнае БДУ, які рашыўся на апрабачную нестандартнай сістэмы ацэнкі ведаў сваіх студэнтаў.

Юлія ШАБУНЯ,
студэнтка БДУ.

Ацэньваем ступень ведання

У мінулым навучальным годзе пачатковая школа нашай гімназіі стала працаваць па апрабачнай новай сістэме ацэнкі ведаў. Былі вызначаны мэты, задачы, напрамкі, магчымыя

унутраным планам дзеянняў.

У апрабачнай новай сістэме ацэнкі ўдзельнічалі 2-11 класы – гэта значыць, у эксперымент была ўключана і пачатковая школа. Так было зроблена для захавання перамаці паміж пачатковай і сярэдняй адукацыяй, для аблегчэння працы адаптацыі вучняў пры пераходзе ў пяты клас; для зняцця псіхалагічнага напружання ў дзяцей, бо ў пачатковай школе вучні вельмі хваліліся, ставіліся да адзнак; для выяўлення сярэдняга бала па ўсіх прадметах, што дазваляе школьнікам, якія маюць недастаткова высокія адзнакі па адных прадметах, кампенсаваць гэта іншымі.

На працягу года веда вучняў адрозніваліся па 10-бальнай сістэме ў адпаведнасці з рэкамендацыямі па правядзенні эксперыментальнай работы ў агульнаадукацыйных школах, якія ўкараняюць новую сістэму ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў.

На працягу года веда вучняў адрозніваліся па 10-бальнай сістэме ў адпаведнасці з рэкамендацыямі па правядзенні эксперыментальнай работы ў агульнаадукацыйных школах, якія ўкараняюць новую сістэму ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў.

Галоўныя высновы эксперыменту:

1. Новая дзесяцібальная сістэма ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў – неабходна.
2. Яе перавагі:
- а) больш гуманная да слабых вучняў;
- б) дазваляе стымуляваць пазнавальную актыўнасць моцных школьнікаў;
- в) даволі аб'ектыўная;
- г) дазваляе бацькам творчы рост дзіцяці, дынаміку яго развіцця.

3. Даваліся зрабіць кантроль за ведамі вучняў сістэматычным.
4. Формы і метады кантролю такія ж, якія пры 4-бальнай сістэме, але новая сістэма дае магчымасць пашырыць выкарыстанне розных відаў кантролю.

5. Лічым, што павінен быць адзіны падыход да выставлення ўсіх адзнак па ўсіх прадметах, асабліва 9 і 10 балаў.
6. Адзнака 10 – надзвычай рэдкая. Яе падагульняюць адзнака 10 балаў у базавых класах выкарыстоўваецца практычна не можа.

7. Неабходнай умовай бесканфліктнага навучання з'яўляецца веданне крытэрыяў ацэнкі на настаўнікамі, так і вучнямі ды бацькамі.
- У сувязі з апрабаваннем дзесяцібальнай сістэмы выявіліся і пэўныя праблемы:
- адсутнасць адзінага падыходу да ацэнкі ведаў вучняў па ўсіх прадметах;
- адсутнасць рознаўроўневых кантрольных заданняў;
- адсутнасць у праграмах звестак пра неабходны аб'ём ведаў на базавым, павышаным і палігібленым узроўнях.

Каб на практыцы ўдзельнікі семінара маглі паглядзець, як працуе новая сістэма, у школе заважылі адкрыць ўрок па гуманітарных прадметах. Пасля гэтага падзяліліся вынікі мерапрыемства, дзе яшчэ раз прагучала меркаванне аб мэтазгоднасці ўкаранення 10-бальнай сістэмы ацэнкі ў школе.

Дар'я ВАСІЛКІНА.

Новай сістэмай прадуладжвае чатыры ўзроўні кантролю: узровень пазнавання (0-2), узровень (4-6), выкарыстання (7-8), творчы (9-10).

Па праграме эксперыменту гімназіі працуе толькі першы год. Але ў працэсе работы выявіліся ўсе плюсы, мінусы і праблемы, звязаныя з пераходам на 10-бальную сістэму. Атрыманыя вынікі стала магчымым правядзення анкетавання ў канцы навучальнага года сярод настаўнікаў, бацькоў і вучняў. Мы высветлілі, што большасць настаўнікаў задаволены, што прымае ўдзел у эксперыменце, ім падабаецца новая сістэма ацэнкі. Яна дазваляе дастаткова адекватна ацэньваць вучэбна-пазнавальную дзейнасць, дае магчымасць больш дакладна ацэньваць дзіцяці знешнюю дыферэнцыяцыю на аснове індывідуальных здольнасцей, развівае творчыя схільнасці вучняў.

Асабліва гэта праяўляецца на ўроках матэматыкі, дзе выкарыстоўваецца падручнік пад рэдакцыяй Л.Г.Петраўска. Вучань прапануе матэрыял на максімальным узроўні: слабых школьнікаў

засвойваюць яго па мінімуму, моцных павіняны авалодаць поўнасцю. Такі падыход дае магчымасць ацэньваць не ступень ведавання, а ступень ведання, арыентаваць школьнікаў на самастойную працу, у поўнай меры рэалізоўваць прыяцпы асобна арыентаванага навучання, забяспечваючы ўключэнне вучняў у пазнавальны працэс, арганізоўваць навучанне на аснове цікавасці да самага прадмета, гэта значыць, забяспечыць унутраную матывацыю.

Больш праблематычнае выкарыстанне 10-бальнай сістэмы на ўроках рускай і беларускай мовы. Тут крытэрыі новай сістэмы ацэнкі мы судзілі з традыцыйнай, 5-бальнай. Неабходна распрацаваць паўроўневага кантролю па гэтых прадметах.

На ўроках чытання, па прадметам "Чалавек і свет", "Мая радзіма – Беларусь" такія сістэмы дазваляе вучням выкарыстоўваць дадатковы матэрыял і ў класнай, і ў дамашняй рабоце, дае магчымасць настаўніку дыферэнцыраваць заданні ў адпаведнасці з жаданнямі вучня. Бо псіхалагічна сцвярджаюць, што задаткі дзіцяці ператвараюцца ў

здольнасці ў працэсе дзейнасці, але толькі тады, калі прыпосці радасць.

Выкарыстанне новай сістэмы ацэнкі спрыяе фарміраванню ўменняў свабоднага пераходу ад вучэбнай да пазнавальнай дзейнасці, пераходу ад вырашэння вучэбных задач да правільных паводзін у праблемных сітуацыях рэальнага жыцця.

Апытанне бацькоў і вучняў паказала, што яны яшчэ ў большай ступені, чым настаўнікі, падтрымліваюць увядзенне 10-бальнай сістэмы ацэнкі. Бацькі лічаць, што новая сістэма дазваляе ўлічваць індывідуальныя здольнасці дзіцяці. Вучні адзначаюць, што яны пачалі больш старанна рыхтавацца да ўрокаў, з'явілася жаданне пачытаць дадатковую літаратуру.

Адначасна і праблемы – апрабачная новая сістэма ацэнкі ведаў вучняў не азнаменавалася падрыхтоўкай навукова-дадактычнага забеспячэння. Таму мы прыступам да падрыхтоўкі матэрыялаў паўроўневага кантролю.

Вярэніа
БРЫЗІНСКАЯ,
намеснік дырэктара
па вучэбнай рабоце ў
пачатковай школе
гімназіі №5 Мінска.

Новая сістэма прыжывецца ў школе

У Слаўгарадскім раёне на базе Васыкавіцкай сярэдняй школы праводзілася эксперыментальная работа па апрабачнай 10-бальнай сістэме ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў (ВУН) вучняў. Таму сёння гэта школа з'яўляецца цэнтрам прапаганды новай сістэмы і вучобы настаўнікаў.

Так, у лютым у школе ладзіўся семінар-практыкум для намеснікаў дырэктараў школ раёна з мэтай азнамлення іх з асноўнымі прынцыпамі 10-бальнай сістэмы і праграмай пераходу да яе.

Асобная работа вучбы будзе праводзіцца з настаўнікамі і вучнямі. У настаўнікаў яна пачнецца з устаноўчанага пасяджэння, на якім пойдзе гаворка пра неабходнасць замены пяцібальнай сістэмы і пра вартасці дзесяцібальнай. Далей будзе серия інструктыўна-метадычных семінараў па тэмах: рознаўроўневы падыход у вучэбным вучэбных курсаў і прадметаў, вызначэнне ўзроўню навучанасці, тэст – інструмент дыйнасці ведаў вучняў, афармленне пасведчанняў аб базавай адукацыі і атэстацыі і г.д. Кожнаму настаўніку будзе дадзены час для самастойнай прапрацоўкі крытэрыяў ацэнкі па сваім прадмце, і потым гэтыя пытанне будзе абмяркоўвацца на метадычным прадметным аб'яднанні ў раёне.

Для азнамлення саміх школьнікаў з новай сістэмай ацэньвання рэкамендуецца ў вучэбных кабінетах вывесці правілы выставлення адзнак. Не зразумелае настаўнікам прадметны тлумачыць, аргументаваць пры неабходнасці сваё рашэнне па выставленні той або іншай адзнакі.

Вывучаючы сталежне настаўнікаў, вучняў, бацькоў да 10-бальнай сістэмы ацэнкі ВУН, адміністрацыя школы перахвалася, што новая сістэма, безумоўна, прыжывецца. Настаўнікі адзначылі, што пры вызначэнні яе станаўчы асабліваецца: сістэма дазваляе больш дакладна і аб'ектыўна параўноўваць вынікі работы дзіцяці, ацэньваць разам з ВУН асобныя якасці вучня, робіць адносіны паміж настаўнікам і яго выхаванцам больш гуманнымі дапамагае больш далікатна дыферэнцыраваць працу з вучнямі.

Дзеці досыць лёгка і без унутраных перашкод успрынялі новую адзнаку. Часушы мненіі спадабалася яна слабым вучням. Але асноўная частка дзяцей гаворыць, што з прыходам у школу 10 адзнак яны сталі адчуваць сябе ў школе больш упэўнены і атрымалі магчымасць для раскрыцця сваіх здольнасцей.

Шкада, што большасць нашых бацькоў (56,4 працэнта апытаных) усё роўна, па якой сістэме ацэньваюць працу іх дзіцяці. Актыўныя ж бацькі задаволены і зацікаўлены новай сістэмай.

Але не ўсё ж і бездокорна ў ёй. Галоўная складанасць настаўнікам бацьчы ў неадпаведнасці ў адзнак, якія выставіліся па розных прадметах, бо выкарыстоўваецца гэты падыход у вылучэнні крытэрыяў. Акрамя таго, настаўнікі заўважалі, што слабыя вучні (якія атрымлівалі 1-2 балы) заспакоены такім станаўчым, не бачыліся атрымаць і атэстацы з такімі баламі. Пакуль шчыра ВУН, тэжымы, вылучылі прытрымліваюцца іншых падыходаў у ацэньванні; ці не наводзіць такія рознасці іх вучням? Турбоўка таксама настаўніку, што і гэдняць без неабходнага метадычнага і вучэбна-дадактычнага матэрыялу.

Каб на практыцы ўдзельнікі семінара маглі паглядзець, як працуе новая сістэма, у школе заважылі адкрыць ўрок па гуманітарных прадметах. Пасля гэтага падзяліліся вынікі мерапрыемства, дзе яшчэ раз прагучала меркаванне аб мэтазгоднасці ўкаранення 10-бальнай сістэмы ацэнкі ў школе.

З шатландскім горадам Абердзінам, пабрацімам Гомеля, у гамельяны даўня сяброўскія сувязі. А вось настаўнікі сярэдняй школы №10 з паглыбленым вучэннем англійскай мовы з калегамі з Абердзіна ўсталявалі стасункі два гады назад, і сустрэчы іх прыносяць узамежную карысць. Надаюна беларускія настаўнікі прымалі ў Гомелі гасцей з Шатландыі. Выкладчыкі англійскай мовы з 10-й школы мелі магчымасць не толькі ўзнавіць, але і правядзення сумесных урокаў з замежнымі калегамі. Апошнія былі прыемна здзіўлены высокім узроўнем ведаў па англійскай мове не толькі беларускіх настаўнікаў, але і вучняў. Колін Фен і Катрын Макцілліры прызначалі, што іх уражанні ад наведвання Гомеля пераўзышлі спадзяванні: вельмі спадабаўся горад са сваім унікальным паркам, а таксама настаўнікі і вучні школы і Беларусь увогуле.

НА ЗДЫМКУ: вучаніца 10 класа Ірына Іванова (злева) працавала гідам і перакладчыкам гасцей з Шатландыі.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА,
БЕЛТА.

Вучэбна-метадычная літаратура - праз падпіску

У сувязі з цяжкай фінансавай сітуацыяй па выданні вучэбна-метадычнай літаратуры па заказе ўстаноў адукацыі для бібліятэк навуковых устаноў, Навукова-метадычны цэнтр вучэбнай кнігі і сродкаў навукаў разам з "Белпошта" арганізавалі сям'я педагогаў распушчальны індывідуальную падпіску на вучэбна-метадычную літаратуру.

"Белпошта" разам з выдавецтвамі падрыхтавала каталог "Вучэбна-метадычная кніга". Для зручнасці каталог састанулі на раздзелы, у якія ўключаны рукапісы, што знаходзяцца ў выдавецтвах і будуць выдадзены да 1 верасня бягучага года, або раней выпушчаныя кнігі, якія рэкамендаваны Навукова-метадычным цэнтрам для выкарыстання ў якасці дапаможнікаў для педагогаў дашкольных і пазашкольных устаноў, агульнаадукацыйных школ.

Літаратура і раздзелы - "Дашкольная адукацыя і выхаванне" - адпавядае нарматыўна-прававым, праграмным і вучэбна-метадычным матэрыялам дзейнасці дашкольных устаноў ("Канцэпцыя развіцця дашкольнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь, праграма "Прыгодны" і інш.).

II раздзел - "Выхаваўчая работа" прадстаўляе дапаможнік па фарміраванні здаровага ладу жыцця, эстэтычнаму, патрыятычнаму, духоўнаму выхаванню ў адпаведнасці з "Праграмай выхавання дзяцей і навучанскай моладзі ў Рэспубліцы Беларусь".

III раздзел - "Вучэбна-метадычная літаратура для агульнаадукацыйных школ" складаецца з дапаможнікаў для настаўнікаў па метадыцы выкладання беларускай мовы, матэматыкі, фізікі, за-

мехікі, выяўленчага мастацтва, музыкі, дыдактычныя матэрыялы па некаторых прадметах вучэбнага плана.

Уключана таксама літаратура па пытаннях фарміравання педагогічнага майстэрства і педагогічнай творчасці.

Падпіска прымаецца ва ўсіх аддзяленнях сувязі Рэспублікі Беларусь у сакавіку-красавіку бягучага года.

I. Дашкольная адукацыя і выхаванне

00523 Пад рэд. Гаруновіч Л.Б. Развіццё асобы дзіцяці ў дзейнасці. 3567 руб.

00524 Пад рэд. Нарскава Г.И. Фізічнае рэабілітацыя і ўзростнае здароўе дашкольных. 3016 руб.

00525 Дубініна Д.Н., Пелагеевіч Е.Е. Умеі арганізаваць і праводзіць. Развіццё связнай рэчы ў дашкольных. 2888 руб.

00526 Белоус А.Н. Развіццё інтэлектуальна-познавальнай сферы ў дашкольнага дзіцяці. 3016 руб.

00527 Ліхадзевская Т.Г., Івановская И.М. Падвыжныя ігры ў дашкольнай. 3016 руб.

00528 Царева Л.П. Учышчы чытаць сам. Пособіе для педагогаў дашкольных устаноў. 8743 руб.

00533 Любіна Г.А. Дашкольная рэч. Пособіе для педагогаў дашкольных устаноў. 4188 руб.

00563 Житко И.В., Жижар О.П. і др. Планіроўка работы дошкільнага ўчарэджэння. 1661 руб.

00564 Коломинский Я.Л., Калач Л.А. Психічнае развіццё дошкільнага. Жыццё пасля Чэрнобыля. 6223 руб.

00565 Шербак В.Н. Заняткі па фізічнай культуры ў дашкольнай. 1771 руб.

00571 Кукова Н.А. Художественное членіе ў дашкольнай. 1037 руб.

II. Выхаваўчая работа

00541 Праграма выхавання дзяцей і навучанскай моладзі ў Рэспубліцы Беларусь. 1706 руб.

00573 Котикова О.П. Эстэтычнае выхаванне старшакласнікоў. 348 руб.

00572 Лебедзева Н.Т. Школа і здароўе ўчарэджэння. 233 руб.

00562 Кароль Ф.В. Воспітанне чэсты і достоинства старшакласнікоў. 246 руб.

00561 Кондаленко Л.К. Культура этыкета. Пособіе для ўчыцеля, воспитателі. 3732 руб.

00570 Кашев С.С. Современное технологическое педагогическое процессу. 1691 руб.

00569 Смагина Л.И. Сиротство как социальная проблема: Пособіе для педагога. 3443 руб.

00567 Шомидов В.Э. Маршрутамі народнай славы: Пособіе для педагога. 5778 руб.

00545 Трафимова Г.В., Сахариленко А.О. Разноцветные чудеса: Пособіе для ўчыцеля начальных класоў. 2231 руб.

00546 Я. Здоровье берегу - сам себе я помогу: Сборник из опыта работы: Пособіе для ўчыцеля начальных класоў, воспитателі. 3080 руб.

00547 Трафимова Г.В. Полезные и вредные привычки. 2 кл.: Книга для ўчыцеля. 3941 руб.

00530 Писарук Г.В. "...И слово в сердце отозвучит..." (Нравственный смысл библийских сюжетов на уроках русского языка): Пособіе для ўчыцеля. 2403 руб.

00540 Кашин А.Д. Сколиоз и нарушения осанки: Пособіе для ўчыцеля. 336 руб.

00577 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00578 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00579 Карпук И.А. Воспитательная система школы: Пособіе для руководителя, педагога общеобразовательных школ. 1657 руб.

00534 Васюков Л.С. і інш. Беларуская мова ў 4 класе: Дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных школ з рускай мовай навування. 3561 руб.

00536 Шахай В.В. Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: Дапаможнік для вучняў 9 класа агульнаадукацыйных школ з рускай мовай навування. 4700 руб.

00537 Бадзевіч З.І., Саматія І.М. Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: Дапаможнік для вучняў 8 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навування. 4452 руб.

00538 Малахай Г.М. і інш. Беларуская мова ў 5 класе: Дапаможнік для настаўнікаў. 320 руб.

00539 Дрозд В.В. і др. Матэматыка ў падрыхтоўчым класе: Пособіе для ўчыцеля спецыяльных школ. 324 руб.

00535 Галузю І.В., Егорова Л.П. Фізіка ў задачах і пытаннях: Пособіе для ўчыцеля агульнаадукацыйных школ, ПТУ, ССУЗ. 6282 руб.

00542 Тулькібаева Н.Н. і др. Кантрольныя тэсты к учебнику Физика, 10 кл. автора Мякишев Г.Я. 134 руб.

00543 English Proficiency Testing For School Leavers: Пособіе для ўчыцеля. 455 руб.

00544 Перевалова Е.А. Контрольные тесты к учебнику Геометрия, 10 кл. автора Атанасян Л.С. 161 руб.

00548 Кухарев Н.В., Решетко В.С. Диагностика педагогического мастерства и педагогического творчества. 4. 3. Акмеология педагогического мастерства

00549 Зарецкая Е.В. Учышчы слухаць і разумець: Тэсты для аўдыравання па не-мецкаму мову. Пособіе для ўчыцеля не-мецкага мовы агульнаадукацыйных школ, 5-11 класоў. В комплекце ўваходзіць 2 аўдыокасеты. 6910 руб.

00560 Покровская С.Е. Дифференціраванае навучанне ўчарэджэнняў ў сярэдніх агульнаадукацыйных школах. 3542 руб.

00568 Русецкі В.Ф. Культура рэчы ўчыцеля: Практыкум. 437 руб.

00568 Конюшкіна М.И. і др. Русская мова: Синтаксис: Дидактыческие материалы. 810 руб.

00574 Латош Л.А. і інш. Матэматыка ў 4 класе. 6463 руб.

00575 Латош Л.А. і др. Матэматыка ў 4 класе. 6463 руб.

00576 Бялоус Г.Р. Тэхнічныя сродкі навування і метады іх прымянення: Вучэбны дапаможнік для студэнтаў педа-гагічных спецыяльнасцей, настаўнікаў. 207 руб.

00579 Трофимович Т.Г. Русский язык в терминах и понятиях: Словарь-справочник. 4417 руб.

00580 Коваленко Л.Н. Краткий русско-белорусский словарь-справочник по черчению (технической графике). 6214 руб.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

и педагогического творчества: Пособіе для ўчыцеля і руководзіцеля агульнаадукацыйных школ. 4871 руб.

00549 Зарецкая Е.В. Учышчы слухаць і разумець: Тэсты для аўдыравання па не-мецкаму мову. Пособіе для ўчыцеля не-мецкага мовы агульнаадукацыйных школ, 5-11 класоў. В комплекце ўваходзіць 2 аўдыокасеты. 6910 руб.

00560 Покровская С.Е. Дифференціраванае навучанне ўчарэджэнняў ў сярэдніх агульнаадукацыйных школах. 3542 руб.

00568 Русецкі В.Ф. Культура рэчы ўчыцеля: Практыкум. 437 руб.

00568 Конюшкіна М.И. і др. Русская мова: Синтаксис: Дидактыческие материалы. 810 руб.

00574 Латош Л.А. і інш. Матэматыка ў 4 класе. 6463 руб.

00575 Латош Л.А. і др. Матэматыка ў 4 класе. 6463 руб.

00576 Бялоус Г.Р. Тэхнічныя сродкі навування і метады іх прымянення: Вучэбны дапаможнік для студэнтаў педа-гагічных спецыяльнасцей, настаўнікаў. 207 руб.

00579 Трофимович Т.Г. Русский язык в терминах и понятиях: Словарь-справочник. 4417 руб.

00580 Коваленко Л.Н. Краткий русско-белорусский словарь-справочник по черчению (технической графике). 6214 руб.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Вышэйшэраўняная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.